

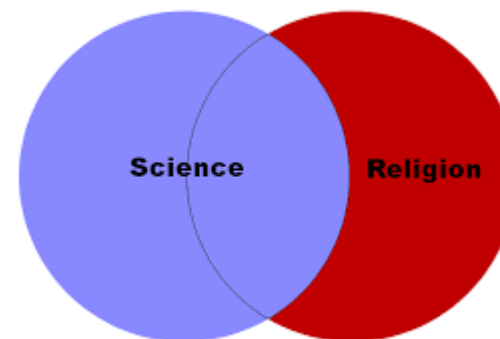
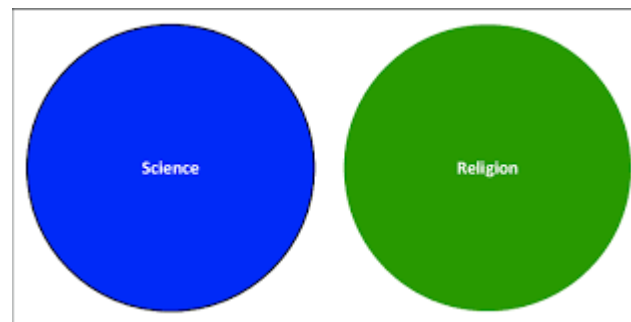
Pojem informace a informační věda II

PhDr. Jiří Stodola, PhD.

(12. 10. 2020)

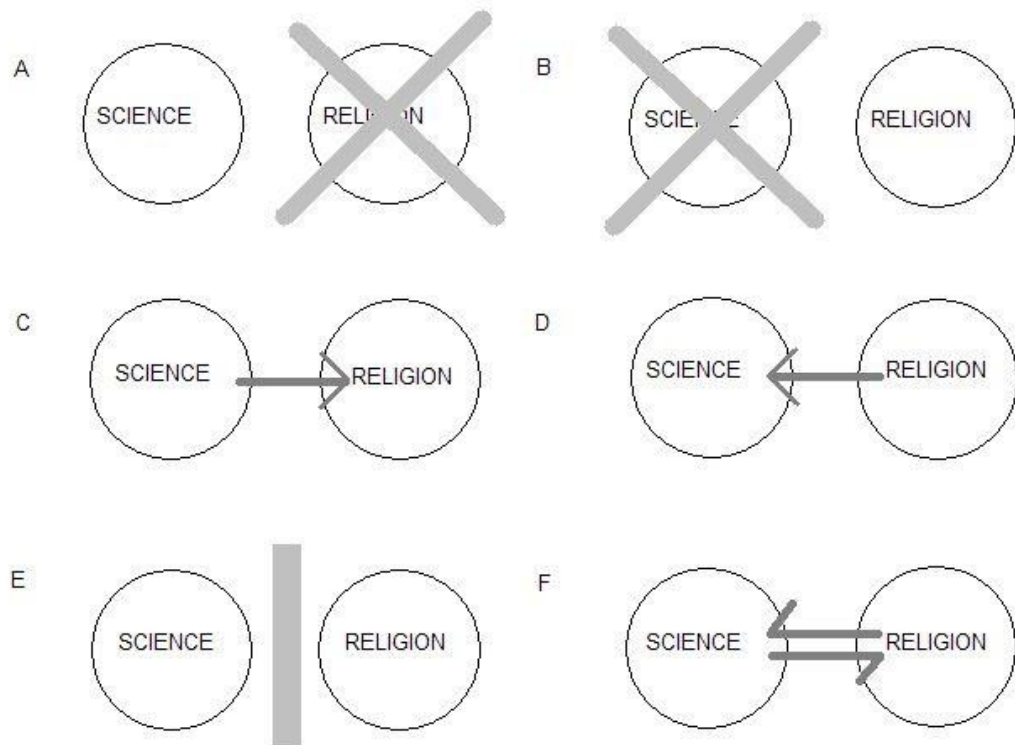
Vztah vědy a náboženství

- **NOMA** – non overlapping magisteria
- **POMA** – partially overlapping magisteria
- **COMA** – completely overlapping magisteria

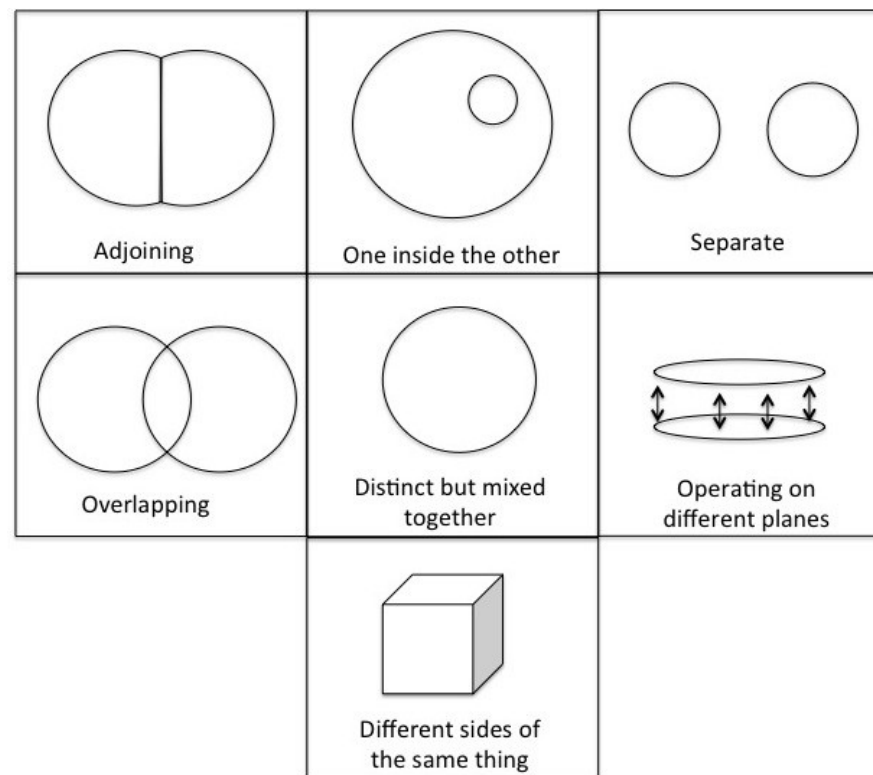

Věda a náboženství

1)

2)

Publikace

- STODOLA, Jiří. Jaký je de Chardinův příspěvek k teorii informace? *ProInflow* [online], 2013, roč. 5, č. 1 [cit. 07.09.2016]. ISSN 1804-2406. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/proinflow/article/view/793>.

STODOLA, Jiří. Věda a počátky vesmíru: ke vztahu kosmogonie a přírodní vědy. *Ostium: internetový časopis pre humanitné vedy* [online], 2012 [cit. 12.10.2020], roč. 8, č. 1. ISSN 1336-6556. Dostupné z: <https://ostium.sk/language/sk/veda-a-pocatky-vesmiru-ke-vztahu-kosmogonie-a-prirodni-vedy/>.

Kosmogonická otázka

- Existuje inteligentní **Stvořitel** světa?
 1. Ano – teismus (první příčina světa leží mimo něj) (Platón, Aristoteles, sv. Augustin, sv. Tomáš Akvinský, Descartes, Newton) (dnes – vesmír dynamický, rozpíná se, měl počátek, někteří interpretují v teistickém smyslu)
 2. Ne – monismus (svět nemá příčinu, svět je sám svou příčinou) (Parmenides, Hérakleitos, Spinoza, Bruno, Haeckel, Marx, Engels) (ve fyzice dříve spíše panteistická představa světa jako nehybného jsoucná)
- Jaký vliv to má na **vědu**?

Teismus

- **Náboženství** – Boží sebezjevení, víra: *Víra je nadpřirozená ctnost, kterou s pomocí Boží milosti věříme, že co Bůh zjevil, je pravdivé ne kvůli vnitřní pravdivosti věcí, postřehnuté přirozeným světlem rozumu, nýbrž kvůli autoritě samého zjevujícího Boha, který nemůže ani klamat, ani být klamán. (I. Vatikánský koncil)*
- **Filosofie** – důkazy Boží existence
 - Ontologický – sv. Anselm z Cantenbury, Descartes, Kurt Gödel
 - Kosmologický – Aristoteles, sv. Tomáš Akvinský atd. (možnost tohoto poznání Boha je dokonce dogmatizována: *Kdokoliv by řekl, že Boha jediného a pravého, Stvořitele a Pána našeho, nelze skrze věci stvořené přirozeným světlem rozumu lidského najisto poznati, proklet buď. I Vat. Koncil*)

Monismus

- Vesmír soběstačný, bez vzniku (nekonečný, nehybný, věčný)
- Cyklický – nekonečně se opakující cykly
- Rozporný – nelze na něj aplikovat logické principy
- Není kontingentní, ale nutný
- Má parametry teisty připisované První příčině

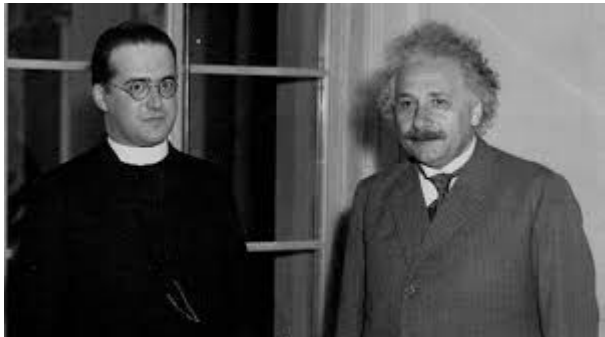
Přístup vědy ke kosmogonickým otázkám

- **Absolutní indiferentismus:** tyto otázky nemají na vědu žádný vliv, vědec může být stejně teistou i monistou, pokud se drží předmětu své disciplíny a dané metodologie, neměl by se jeho názor na jeho bádání nijak podepsat;
- **Relativní indiferentismus:** tyto otázky mají na vědu vliv, ale v rámci vědy nejsou zodpověditelné, proto od nich věda musí odhlížet a snažit se zmírnit jejich vliv na vědecké bádání, i když se to může dařit jen do jisté míry;
- **Metodologický monismus:** tyto otázky mají na vědu vliv, v rámci vědy nejsou zodpověditelné, vědec může být teistou i monistou, nicméně ve vědě je třeba přijmout metodologický monismus na základě principu Occamovy břitvy;
- **Metodologický teismus:** tyto otázky mají na vědu vliv, v rámci vědy nejsou zodpověditelné, vědec může být teistou i monistou, nicméně ve vědě je třeba přijmout metodologický teismus kvůli etickým otázkám;
- **Metodologický pluralismus:** tyto otázky mají na vědu vliv, v rámci vědy nejsou zodpověditelné, ale jsou z ní neodstranitelné, teismus i monismus jsou rovnocenné odpovědi, vědec může být monistou či teistou a podle svého přesvědčení má právo ve vědě jednat;
- **Oktrojovaný monismus:** tyto otázky mají na vědu vliv, v jejím rámci nejsou zodpověditelné, ale filosofie svědčí pro monismus, proto vědec musí být monistou;
- **Oktrojovaný teismus:** tyto otázky mají na vědu vliv, v jejím rámci nejsou zodpověditelné, ale filosofie svědčí pro teismus, proto vědec musí být teistou;
- **Vědecký monismus:** tyto otázky mají na vědu vliv a v rámci vědy jsou zodpověditelné ve prospěch monismu, vědec musí být monistou;
- **Vědecký teismus:** tyto otázky mají na vědu vliv a v rámci vědy jsou zodpověditelné ve prospěch teismu, vědec musí být teistou.

Absolutní indiferentismus

Pro

Vědec ve svém bádání abstrahuje od své víry. Ne proto, že by jej víra přiváděla do potíží, nýbrž proto, že nemá bezprostředně co dělat s jeho vědeckou činností. Koneckonců křesťan, když chodí, běhá nebo plave, se nechová jinak než nevěřící. (Georges Lemaître)

Proti

- G. Bruno – nechává se upálit pro panteistickou představu vesmíru
 - A. Einstein – kosmologická konstanta pro záchranu statičnosti vesmíru, odmítá kvantovou mechaniku se slovy „bůh nehraje v kostky“
 - Hoyle – teorie ustáleného stavu kvůli statičnosti vesmíru
 - Hawking – přechod z reálného času na euklidovský
 - A. Vilenkin – nekonečné množství vesmírů, univerzum pak může být nutné
-
- J. Grygar – kosmologie a Bible
 - M. Behe – teistická interpretace evoluční teorie

Relativní indiferentismus

- Není ostrá hranice mezi filosofií a vědou
- Věda v určité fázi dospívá k filozofickým otázkám
- Kosmogonické otázky mají silný motivační faktor (Einstein, Vilenkin, Hawking)
- Zákaz si takové klást by negativně ovlivnil vědecké bádání

Metodologický monismus, teismus, pluralismus

- **Monismus**

- Otázky po původu vesmíru se v určitých disciplínách samy nabízejí
- Odříznutí Stvořitele není vždy jednodušší podle principu Occamovy břitvy, naopak nutí k zavádění dalších principů (např. multiversa)

- **Teismus**

- Předpoklad na základě Pascalovy sázky – in dubio pro Deo
- Nebezpečí zneužívání

- **Pluralismus**

- Vědec má naprostou svobodu
- Hrozí anarchie (anything goes)

Oktrojovaný monismus nebo teismus

- Filozofie dává vědci odpovědi, z ní přebírá monistický nebo teistický názor
- Filozofie dává různé odpovědi – lze autoritativně preferovat nějakou z nich (přijetí argumentů bývá subjektivně zatíženo)
- Ne každý vědec je dobrý filozof

Vědecký monismus nebo teismus

- Věda svědčí pro monismus, ateismus (Dawkins, Crick)
- Věda svědčí pro teismus (kreacionismus, teorie inteligentního plánu)
- Ve skutečnosti nejsou tyto otázky součástí speciální vědy, týkají se celého univerza, nikoliv jeho části, jsou v kompetenci filosofie a náboženství

Závěr

1. otázky spojené s počátkem vesmíru nejsou v rámci speciální vědy rozhodnutelné, jde o otázky filosofické (odmítnutí „vědeckého“ monismu či teismu);
2. speciální věda od nich nemůže zcela abstrahovat, proto nelze vědci zakazovat, aby podle svého přesvědčení ve vědě nejednal (neplatnost indiferentismu);
3. ani princip Occamovy břitvy, ani zásada *in dubio pro Deo*, nejsou dostatečnými důvody pro přijetí monismu či teismu ve vědě (problematicčnost metodologického monismu či teismu);
4. v ideálním případě by mělo být řešení těchto otázek výsledkem vědcova filosofického poznání (oktrojovaný monismus či teismus);
5. protože i po filosofické úvaze můžeme očekávat, že vědec bude zastávat jednu nebo druhou pozici, je pravděpodobně třeba, aby měl svobodu jednat podle svého přesvědčení (metodologický pluralismus).

Informační věda

- Floridi –
 - Genetická neutralita – data, informace – jsou nezávislá na tom, kdo je informován, nemohou však být bez inteligentního tvůrce,
 - Existují environmentální informace, které nejsou vytvořeny člověkem, nejsou mu ani zcela dostupné
- Co z těchto tezí vyplývá pro kosmogonický problém?

